

REDACTIONEEL

Jarenlang heeft men in Nederland het onderzoeksveld van de pershistorie als stiefkind van het wetenschappelijk onderzoek gezien. In vergelijking met onder meer Duitsland en België lopen wij op dit terrein achter. Eerst de laatste jaren zijn er initiatieven ontplooid om pershistorisch onderzoek in ons land te stimuleren. Dat resulteerde in 1978 in de oprichting van de Commissie Bevordering Pershistorisch Onderzoek, in het leven geroepen door de Sociaal-Wetenschappelijke Raad van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. De Commissie wil komen tot een inventarisatie van het in Nederland aanwezige materiaal en heeft de bedoeling een handleiding voor pershistorisch onderzoek uit te geven. Deze handleiding zal speciaal gericht zijn op studenten, om op deze wijze het onderzoek onder deze groep te stimuleren. Door middel van regelmatige bijeenkomsten probeert de Commissie het onderling contact onder pershistorici te bevorderen.

De redactie van *Groniek* heeft gemeend een themanummer te wijden aan deze categorie van wetenschappelijk onderzoek. Terecht kunnen wij ons verheugen in het toegenomen aantal publikaties van de laatste jaren. De pers neemt immers in het dagelijks leven en het maatschappelijk gebeuren een belangrijke plaats in. De Nederlander besteedt gemiddeld ruim een half uur per dag aan het lezen van zijn krant. Blijkbaar is het lezen van het dagblad ingepast in het levenspatroon van de meeste Nederlanders. De lezer verkrijgt op deze manier informatie over gebeurtenissen in de samenleving, eventueel voorzien van commentaar. Kennis van deze gebeurtenissen is nodig om optimaal te functioneren in de samenleving. Gezien het belang van de pers in het maatschappelijk bestel acht de redactie het nuttig aandacht te besteden aan enige resultaten van deze richting van wetenschappelijk onderzoek tot dusver.

Het themanummer wordt geopend door een korte schets van de hand van R.A.H. Vos over de stand van zaken in het pershistorisch onderzoek in Nederland. Ook hij constateert de toenemende belangstelling voor het onderwerp, waarbij hij een belangrijke rol toekent aan M. Schneider, J.M.H.J. Hemels en H.J. Scheffer, die allen een respectabel aantal publikaties hebben doen verschijnen.

Jappe Alberts' bijdrage geeft een overzicht van de wijze van nieuwsvoorziening in de Middeleeuwen. Hij plaatst de nieuwsoverdracht tegen een achtergrond van publiekrechtelijke instellingen, onderwijs, verkeer, techniek, etc. Hij toont aan dat de middeleeuwers het vooral moesten hebben van 'horen zeggen': de mondelinge nieuwsvoorziening was van meer belang dan de schriftelijke bekendmakingen van feiten en gebeurtenissen.

A. Stolp behandelt de overgang van geschreven naar gedrukte kranten. Zij geeft een overzicht van de geschreven weekoverzichten van de *Bilderbeken* (vanaf 1592) tot de gedrukte kranten van Cloetingh, Veselaer, Van Hilten, Broer Jansz. en enkele anderen.

De bijdrage van Hemels is een kleine voorbeeldstudie over persvrijheid. Hij heeft daarvoor de amsterdamsche drukker Johannes Allart uitgekozen om een indruk te geven van de pers- en drukvrijheid aan het eind van de achttiende eeuw. Allart schreef, mede naar aanleiding van het geruchtmakende pamflet *Aan het volk van Nederland* een verhandeling over vrijheid.

Taal beschrijft het leven van de ex-predikant Johannes de Koo (1841-1909), hoofdredacteur van

onder meer *De Amsterdammer*. Het leven en werk van De Koo wordt geplaatst tegen een achtergrond van politieke en maatschappelijke betrokkenheid van persorganen aan het eind van de negentiende eeuw. De radicaal De Koo toonde in zijn artikelen geen enkel respect of mededogen voor opvattingen van anderen, of het nu politieke voor- of tegenstanders waren.

Scheffer probeert in zijn artikel de lezer het belang duidelijk te maken van bedrijfseconomische kennis bij pershistorisch onderzoek. Zonder kennis van bedrijfseconomische aspecten kan immers geen compleet beeld verkregen worden van een persorgaan. Kwesties als de verhouding redactie-directie, de financiële basis van een persbedrijf, de positie op de markt, etc. zijn belangrijke vragen bij een onderzoek naar een persorgaan.

Vos geeft in zijn tweede bijdrage aan dit themanummer een overzicht van de vraagstelling, werkwijze, archiefbestanden en problemen bij zijn dissertatieonderzoek naar de legale Nederlandse pers tijdens de Duitse bezetting.

Het laatste artikel is van de hand van R. Wagenaar. Hij stelt de vraag of het wenselijk is nieuws en commentaar strikt gescheiden te houden. Eén en ander wordt toegelicht aan de hand van het McCathysisme.

Roelof van der Velde.